Неизвесност у Москви

Пише: Димитри К. Сајмс
петак, 26 децембар 2008 19:15

(The National Interest, 22.12.2008)

У Русији се, испод фасаде нормалности, све више продубљују социјалне и политичке тензије. Током прошлонедељне посете Москви, запало ми је за око да су престижни ресторани били пунији него икада, да је у елитним бутицима био нормалан одзив купаца, и да је одељак бизнис класе на аеродрому Шереметјево био преплављен Русима обученим по последњој моди, који за свој празнични одмор путују у иностранство. За разлику од Њујорка, до сада ниједна велика руска финансијска институција није доживела крах, а руска Влада је издала редовне гаранције да у разним фондовима под контролом државе има довољно резерви за исплату свих социјалних обавеза према народу. Руска државна Дума, доњи дом парламента који је народ изабрао, потпуно је под контролом провладиних партија и председнику Дмитрију Медведеву, као и премијеру Владимиру Путину, наставља да пружа неограничено поверење.

Ипак, уколико се провозате колима кроз грозоморан саобраћај у руској престоници, брзо ћете уочити назнаке проблема. Многобројна велика градилишта као да су замрзнута, са крановима који доконо стоје, без иједног радника на видику; а у „Александринском пасажу“, једној од најистакнутијих пословних адреса у Москви, нема уобичајеног реда у бифеу. Много радника фирми из области енергетике и консалтинга послато је на неплаћено одсуство са неограничаним трајањем. Посебно тежак ударац су задобиле непрофитне организације. Мало њих добија значајније донације, а услед испаравања спонзора многе организације чији је делокруг јавна политика и многе добротворне организације морале су драстично да смање број запослених и скрате програме.

Услед пада цене нафте - на чему је и заснован буџет Русије - испод педесет долара за барел, јасно је да 2009. године неће баш све бити ружичасто за руководећи пар Путин-Медведев. Режим који је господин Путин изградио, прилично ауторитаран по западним мерилима, ужива нескривену подршку народа, зато што комбинација високих цена енергената и мудре фискалне политике обезбеђује значајан пораст животног стандарда. За време Путинове власти, приходи по глави становника су више него

удвостручени. Док је политичка слобода озбиљно лимитирана, личне слободе су у великој мери остале нетакнуте. Људи могу слободно да изаберу свој посао, да се пребаце из једне приватне фирме у другу, да путују у иностранство са веома малим ограничењима, уколико их уопште и има, да експериментишу у уметности без великог званичног мешања и да чак критикују владу без страха од последица – не само у приватности својих домова, већ и на интернету и, у мањем обиму, у штампаним медијима.

Овом безусловном социјалном уговору, где је друштво дозволило руководству да влада без много јавне контроле а руководство је народу испоручило редовну дозу побољшања у њиховом свакодневном животу, озбиљно прети економски пад. Дума је расправљала о предлогу закона у коме би се проширила дефиниција велеиздаје на то да се кривичним делом сматрају неки контакти са западним невладиним организацијама, или чак са медијима. Кад је пре скоро четири године, у јануару 2005, хиљаде пензионера у Русији огорчено протествовало због спорних реформи социјалних примања из совјетског периода на која су они рачунали, влада је врло пажљиво изгладила ствар са демонстрантима, брзо променила правац и искористила државне резерве како би услишила њихове захтеве. Међутим, услед смањивања резерви конвертибилне валуте, руском руководству остаје мање места за маневрисање. Кад је, у недељу, на стотине људи демонстрирало у Владивастоку, далеко на истоку, због повећаних царина на стране аутомобиле, јединице специјалне полиције су на тај протест одговориле употребом силе. Укидање такси, како је недавно најавио Владимир Путин, биће велики ударац за руску аутомобилску индустрију која се налази у озбиљним проблемима. А са порастом незадовољства у народу, јасно је да се Влада плаши да би чак и мирни и релативно безначајни протести лако могли да измакну контроли.

Одговор руске Владе на кризу је, на папиру, био ажуран и одлучан. За подршку банкарском систему и базичној индустрији намењена су велика средства. Формирана је посебна комисија која се бави кризом и њом председава први заменик премијера Игор Шувалов, способан и ауторитативан званичник са блиским везама и са Путином и Медведевом. Ипак, извори из руске Владе се жале да без јасно назначене поделе рада, редовно доношење одлука отежава постојање два лидера истовремено, који кључне одлуке доносе углавном преко приватних, поверљивих контаката. Често много зависи од тога ко је последњи успео да разговара са једним од лидера. За сада, мада нема назнака ривалства између Путина и Медведева, њихови подређени су све спремнији да промовишу своје шефове, све под претпоставком да ће пре или касније постати тешко да се одржи дихотомија власти због потребе бављења економском кризом, и да ће на концу конца, једна особа остати на дужности.

Мало је вероватно да ће криза довести до либералних реформи. У Русији, тешка

времена обично јачају тврдолинијашке ставове, и мада Медведев има саветнике либералних ставова по кључним питањима, било из убеђења или погодности, он веома подсећа на Путина и одаје исту слику издржљивости и одлучности. Што се тиче руске спољне политике, економски пад је углавном зауставио тријумфално расположење после августовске победе над Грузијом. Све више влада спознаја да би конфликт, или чак перцепција конфликта, са Сједињеним Државама шкодио самопоуздању инвеститора у Русији, што би довело до одлива капитала и пада рубље.

Али економске тешкоће, уз подизање одбрамбених мера као што су додатне таксе за страна кола, значе да ће руска Влада бити мање флексибилна према потрошачима енергије који не успевају да плате рачун – као што је Украјина. Постоји све веће искушење да се руско оружје да ономе ко може да га купи, где спада и Иран. Москва и даље одбацује тврдње Техерана да је опскрбљавала Иран ракетама далеког домета С-300, али јасно, било то истинито или не, искушење да се било коме прода било шта само ће расти како руска економија буде настављала да иде низбрдо, а владине резерве капитала се смањивале.

Добре су шансе да ће руске резерве бити довољне да се преживи 2009. година, да је руски политички систем довољно стабилан да издржи тест економског погоршања, и да ће могућност новог почетка са САД који нуди Обамина администрација, подупрт свежим осећањем о сопственој рањивости, бити довољан да одговори Москву од преузимања ризика у односима са САД и, шире, са Западом. Ипак, Русија се налази у неистраженим водама, где мало тога важи здраво за готово, те је у овим неизвесним временима од посебне важности да новоизабрана Обамина администрација пажљиво наступи, са свешћу о ненамераваним последицама америчког деловања које би могле да гурну равнотежу у Русији супротно интересима САД.

(Димитри К. Сајмс је председник Никсон центра и издавач The National Interest-а)